

Криво срastaње (2)

Синиша Стефановић, историчар

Пошто је простор за полемику ограничен присиљен сам да, дајући израза уважавања опоненту лингвисти проф. Бугарском, одмах пређем на аргументацију.

Када је, са којом сврхом и каквим садржајем настао *израз* „јавна употреба језика“? Израз је био скован као синоним *термина* „службена употреба“ само за СР Хрватску. Доказ? Амандман V на Устав СР Хрватске (16. 02. 1972.) тј. чл. 138 Устава СР Хрватске (1974): *“У Социјалистичкој Републици Хрватској у јавној је употреби хрватски књижевни језик – стандардни облик народног језика Хрвата и Срба у Хрватској, који се назива хрватски или српски.”* Њиме су задовољени захтеви „Декларације о имену и положају хрватског језика“ од 17. марта 1967. и МАСПОК-а за службеношћу и стандардношћу хрватског књижевног језика. На уму ваља имати да хрватски књижевни језик друго писмо до хрватске латиничке редакције из 1892. не познаје премда се подједнако да писати и српском ћирилицом.

У упоредном процесу, у СР Србији је „Предлог за размишљање групе књижевника“ од 19. марта 1967., којим је захтевана ћирилица за српски језик у читавој СФРЈ (правни основ постојао је у одлукама ЗАВНОХ-а, АВНОЈ-а и КНОЈ-а) осуђен као националистички и шовинистички. Устав СР Србије из 1974., за разлику од устава САП Војводине, уопште нема члан који се односи на службени језик и писмо. Образложење је новембра 1971. дала секретар ИК ЦК СКЈ Латинка Перовић: *„Досадашње потискивање ћирилице, ако се о томе може говорити, не треба да буде замењено њеним проглашавањем за званично писмо у Социјалистичкој Републици Србији и потискивањем латинице. Оба писма су равноправна. (...) Демократско је право сваког појединца да се служи писмом којим жели“.*

У претходном прилогу понудио сам поделу: лична и службена употреба језика и писма у јавној комуникацији. Бугарски, напротив, тврди да је основна подела употребе језика (писмо испушта) на приватну и јавну с тим да јавна обухвата све што није приватно, укључујући службену употребу. Његов приговор да међународни документи “ ... не говоре о личној употреби као *степену* употребе него као о *праву* појединца на употребу сопственог језика, приватно и у *јавности* што очигледно није исто“ јесте мањкав: документи на које упућује односе се на права мањина, не на стандардни језик и писмо неке државе. О томе међународних конвенција нема, то је и са становишта ЕУ суверено право држава.

Упркос томе што смо се у досадашњем току дебате сагласили да „јавна употреба“ нема термилошку, тиме ни нормативну вредност, да је са становишта законодавства неупотребљива, Бугарски сугерише „ ... биће да је овде на делу покушај ... да се „јавна употреба“ искључи из законодавства ...“ Којег законодавства у Републици Србији? У *Закону о службеној употреби језика и писама* (1991-2010) тај се израз, којег је Бугарски (за ову прилику?) проширио у „катоорију“ и за којег је и Одбор за стандардизацију српског језика закључио да не може да одреди шта је нити тачно нити уопште, не наводи. Па како да Стефановић, колико год се упињао, искључи чега нема?

У закону постоји само службена употреба језика и писама (и мањинских). Она се, међутим, ограничава изразом „у раду“ нешто шире, али у основи како Бугарски каже, на: „... рад државних органа, њихову комуникацију међусобно и са грађанима, дипломе, табле на надлештвима и слично.“ Тако настаје празнина за коју *се подразумева* да је испуњава „јавна употреба“. „Приватна употреба“, коју проф. Бугарски према свему судећи идентификује са личном употребом језика и писма, остаје посве нерегулисана: она испуњава простор „јавне употребе“ уносећи квалитет несумњивог људског (и мањинског?) права.

Због чега се тачно „јавна употреба“ која је, према Бугарском, појам без термилошке и нормативне вредности а који је категорија, у тумачењу Закона подразумева? Зато што је, према Браниславу Брборићу и Одбору за

стандардизацију српског језика (*Преднацрт Закона о службеном језику и његовом матичном писму*, 2004.), постојећи „ ... Закон о службеној употреби језика и писама из 1991. године полазио ... при дефинисању службене употребе језика, од решења које разлучује службену и јавну употребу језика.“ Када је у Србији такво решење примењено? У Амандману бр. XXVI Уставне комисије Скупштине СР Србије (јануар 1989.), став први: „У Социјалистичкој Републици Србији у службеној и јавној употреби је српскохрватски језик и његова писма – ћирилица и латиница.“

Да изведемо из досадашњих премиса: ако се најпре утврђује правило па онда изузетак онда би, према Бугарском, требало да имамо *Закон о јавној употреби језика и писама*. Сходно томе би и Чл. 10. Устава требало да буде формулисан тако да уместо службености дистинктивне редакције ћириличног писма као вредност уведемо стање из 1974. године, као „стварној језичкој ситуацији“ највише примерено. Такво би решење у данашњим европским оквирима и процесима, у којима је и Француска принуђена да законом брани свој језик и њему примерен начин писања латиницом као витално важан део националне културе, било колико оригинално толико и анахроно.